

50 . -

Minneskrift

um

dei vossingar som var med i
krigen 1807—1814 til verjemaaal
for fridom og fedraland.

Utgjieve av
veterannemndi paa Voss.

Minder.

Dette skrifet er utgjeve i samband med at vete-
ranbautaen vart restaurert i 1991.

Enkelte har hevda at det finst nokre feil og mang-
lar i skrifet. Me har likevel av kulturhistoriske
grunnar – og etter råd frå Kulturrkontoret – prenta
skrifet likt det opphavlege.

Det er elles verdt å nemna at steinen vart mykje
skadd etter brannen i april 1940. På slutten av 1950-
talet vart han flytt til Holbergsglass.

I 1990 vart det funne store sprekker i steinen,
noko som kunne føre til at han stod i fare for å rasa
saman. Han vart difor teken ned og restaurert vinte-
ren og våren 1991. Dette førte til store kostnader,
men ved hjelp frå næringslivet og ein frivillig dug-
nadsgjeng, kunne den nødvendige restaureringa
utførast, og alt stod klart til ny «avduking» 17. mai
1991.

Restauraeringsnemnda 1991
Alf Borge Sjur Hidle
mai 1991

Skrifet er prenta i Voss Prenteverk utan vederlag.

Mindel lader som ingenling,
er dog et lønlig kilde spring.
Grundtrøig.

I det daglige arbeidsliv har vi saa lett for
at gaa saaledes op i nuet, at vi glemmer den
røde tråd af begivenheder og oplevelser, der
tilsammenlagt danner saavel det enkelte menne-
skes som et helt folks historie og girer livet
værd og betydning. Glemmer den indsats fæ-
drene har gjort for at skape lykkelige forhold
og betingelse for livets rigere utvikling hos den
slægt som kommer etter og derved etterladt en
ary, der som al arv fører forpligelsen med sig
til at bygge videre paa den grund, som fadrene
har lagt. Glemmer de lysende begivenheder af
ædel daad og mandigt offermod, der kan lyse
op i et folks liv og mane de onde smaalighedens
varter ud af vort sind og give næring og myt
liv til vor sjæls bedste trang og higen. Glem-
mer fremforalt de navnløse, som i farens stund
har lydt kaldet til at træde under fanerne, vil-
lige til at ofre liv og blud for hjem og arme,

for bevarelsen af den jord, der gjennem aarhunder der har været fædrenes jord og derved er blevet hellig jord for hvert vaagent, tænkende menneske og for bevarelsen og dannelsen af den frihed og selvstændighed, der er en hovedbetinelse for ethvert folks aandelige og kulturelle livs vækst og trivsel.

Og dog, som en understrøm af impulser lever minderne hos ethvert nogenhundre tænkende menneske eller ethvert folk, der ikke helt er dømt til undergang. Lever og banker paa nutidens dør med bud fra svundne tider, tider der har været grundlaggende for de institutioner og den fremgang vi nu trods alt kan glæde os ved. Minderne, de onde med de gode, er det midtpunkt, hvorom den folkelige og nationale samfølelse samler sig, idet de forskjellige slægter alle har baaret noget til her og derved dannet folkest historiske levnatsløb. Historisk sans vil saaledes kun sige, at minderne lever iblandt os og over sin virkning, og de er levende hos et folk i samme grad, som det er aandeligt og nationalt vaagent. Glemmer et folk sine historiske minder, har det med det samme afskaaret den historiske forbindelse med fædrene, vragnet livets fortsættende evne og dømt sig selv til død og undergang. Minderne er saaledes en frugt af aandalig vækst og fremgang, som de er en dybke kilde og drivfyr til videre udvikling. Vor historie har sine lyse og mørke punkter eller rettere sine lyse og mørke perioder;

vi har saaledes som folk vore lyse og mørke minder. Den tid vi havde fårelles statsstyrelse med Danmark har været betegnet som vor histories mørke aarhundrede og det tidligere endog i den grad, at man ikke kunde finde noget historisk forbindelse mellem dansketiden og tiden efter 1814. Gjennembruddet virkede saa overvældende, at vi til en begyndelse ikke rigtig kunde øine sammenhængen. Senere historikere har dog erkjendt og fundet mere af de historiske forudsætninger for vort 1814 i de tider som gik forud, og jo mere vi lærer at tyde histories skrift, jo mere vil vi kunne høste frugt af dens lærdomme.

I begyndelsen af forrige aarhundrede var vojt land efter alle ydre merker at dømme bragt til undergangens rand. Der var forvilkinger over hele Europa, og en alt andet end behædigt udenrigspolitik, der jo dengang lededes fra København, havde bragt vojt fædreland i en stilling, der i langden maatte knække os. Krig med Sverige samtidig som engelskmænden bokerede vojt havne og afskar de forbindelser, der var en ligefrem livsbetingelse for vojt land. Hertil kom vojt og et ødelagt pengevæsen, saa alle ydre omstændigheder skulle synes at friste til selvopgivelse, da freden blev sluttet i Kiel. Men vojt folk havde livets forjættelse over sig og ved at læse fædrelandets historie fra begyndelsen af forrige aarhundrede faar man sin tro styrket paa den livets sunde kerne

i vort folk, og man styrkes i troen paa historiens Gud.

Ved Kielertraktaten blev vort fædreland uspurgt ligeferem afstaet fra Danmark til Sverige paa en maade under medvirkning af stormagterne, og under den udarmede og udspinte tilstand landet da befandt sig i enhver henseende, var det jo som et under, at handelen ikke blev fuldbyrdet uden modstand fra Norge; men vort folk bestod den historiske prøve.

Den danske konge kunde nok løse nationen fra dens troksabs til den danske throne; men her ophørte ogsaa hans myndighed. Om Norge vilde indgaa i union med Sverige blev nationens egen sag at afgjøre, og nu viste det sig, at trods de lange ydmygelsens tider havde folket sine førere, naar historien kaldte paa dem, og førerne havde nationen i sin helhed med sig som trofast vagt og støtte. Under en alt beherskende fædrelandske stemning traadte rigsformanden sammen paa Eidsvold og fik i utrolig kort tid formet den grundlov, der siden har været vort garantidokument for den frihed og uafhængighed, vi nu er i besiddelse af, og som i sine bestemmelser kræver selvstændighedstanden helt gennemført.

Eidsvoldsmændene forstod stillingens alvor; de kjendte landets tilstand, og de vidste hvilke magter de havde mod sig. Det er den baggrund, mod hvilken eidsvoldsmændenes billede maa tegne sig for os, og de vil altid staa ma-

nende for os, naar vort mod synker, og vi fristes til undfaldenhed. Det er saaledes hellige minder som knyter sig til 17. mai 1814, og det er med rette vi hvert aar fremdrager for hverandre minderne om, hvad som hændte paa den dag.

Eidsvoldsmændene stod dog ikke isolerede blandt sit folk, og kunde ikke gjøre det; thi medens de sad tilraads om nationens fremtid, holdt tropperne, som det har været udtrykt, bogstavelig talt vagt om dem. Kjendte tidens ledende mænd til nødstilstanden blandt folket, saa kjendte de menige tropper den ikke mindre; thi barkebrødet var daglig ret for store dele af vort folk i aarene udover fra 1807, og næden var mer eller mindre gjest i hver mands hus; men modet var oppe og næade højdepunktet i 1814, da soldaterna paa grund af ledelsen neppe fik udfolde det mod og den djervhed, de var besælet af; fædrelandet var alles tanke, og fædrelandet var gjenstanden for alles kamp eller virke. En saadan tid sætter mærke i et folks liv ligesammeget ved den indsats som er gjort i saudelig kraft og ophøjet adel, som selve det positive værk som er udført. Og mindet lyser stadig fremover til de slægter, som senere skal vedligeholde og have arven.

Tidens ledende og fremskudte mænd har faaet sit navn indskrevet i historien, og det er ret og rigtigt. De mange, som har gjortindsatsen med sit liv og derved indviet fædreland-

dets jord for de slægter som kommer, vil jo i almindelighed alligevel være vigt glemseLEN, hvis ikke en hegrende haand tager sig af dem og paa en eller anden maade faar fastet deres navne i efterkommernes erindring. Den mest passende maade hvorpaa dette kan ske er at faa deres navne indhugget paa en bauta, der saa senere vil staa der som et stykke historie og minde de slægter som er om, hvad de skylder de slægter som har været, minde om, at fædrelandets jord er dyrekjøbt jord, og den frihed vi nyder er dyrekjøbt frihed, minde og mane om, at det volksr og spiret, det som er saaet og ofret i troskab og tro mod slægtens dyreste eje.

I erkjendelsen af, at vi kun har det halve billede, naar vi paa vo're 17-maifester drager frem minderne om det, som knytter sig til Eidsvold og de mænd som der tog del i begivenhederne, har end mænd her paa Voss med hr. Arnfinn Finne i spidsen sat sig i bevægelse for at faa samlet navnene paa de mænd her fra Voss, der deltog i krigene fra 1807 til 1814 og faa deres navne indskrevet paa en rigtig norsk gravsten, der saa senere trofast vil bevare dem fra glemseLEN til de seneste slægter.

»*Mindet lader som ingenting, er dog et lynligt kildespring*«, det faar vi haabe ogsaa her vil bekraefte sig, saa bautaen kan tale sit manende sprog til den stægt som nu lever og de slægter som kommer, saa den kan holde erkjendelsen

om, hvad vi skylder fædrene og hvad vi skylder fædrelandet, levende. Det er hensigten med at reise veterane en bauta, ligesom man finder, at man derved opfylder en pligt mod de mænd, som led og stred for den frihed og selvstændighed, vi nu nyder godt af.

Lars Helgesen.

Jiin grand sogil.

Soga um vossakompaniet hev ikke vore skrivi og vil vel aldri verta skrivi, daa kompaniet jaamt hev vore berre ei deild av ei større militær kommando, batalljon eller regiment. Det vesle me her kann fortelja hev me funne noko hijaa Barstad i hans bøker: »Bergens Forsvar og »Leirdølernes Saga«, noko hjaa Øverland i hans »Norges Historie«, og sumt hev daa formannen i veteran-nemndi, Arnfinn Finne, samla. Det er ikke noko sagt beintfram i dei kjeldor me hev bruka um kva slag vossarne var med i; men det er likevel tydelegt aa skyrna, naar me samanliknar det dei ymse forfattarar fortel, so det vesle me her kann fortelia um vossarne i 1807—1814 er sætande saga. Daa engeismannen hadde gjort aagrip paa Kjøpenhamn og røva floten at dei sameinte

land i 1807, kom fedralandet i krig med Eng-
land, og først og fremst laut me daa verja hav-
kanten. Bergen var paa den tid den største by
i landet og hadde den viktigaste hamni, og laut
daa snarast bu seg paa beste maate til aa verja seg.
Sumaren 1807 vart det so innkommandera
til garnisonstenesta i Bergen mesteparten av
bergenshusiske regiment, og daa sjølvsgaet millom
dei vossa-bataljonen, som paa den tid var styrd
av oberstløytnant F. H. Meydell. Til bataljonen
høyrde 6 kompani: tjugumske, irlandske, vossi-
ske, nærdre hardangerske, søre hardangerske og
millom-nordhordlandske. Styrar for vossa-kom-
paniet var kaptein G. Chr. v. Krogh, og løytnant
med kompaniet var præmierløytnant Hans Tau-
san Møllerop. Forutan dei fleste av vossaerne
høyrde visst vossa-trendingarne til vossa-kompa-
niet, medan noko av Voss og Ævanger sokn
viss høyrde til med nærdre hardangerske kom-
pani, som daa hadde til styrar F. H. Meydell,
bataljonsstyraren. Regimentsstyraren, general-
løytnant Hesselberg, hadde yverkommandoen
yver alle dei tropper som var innkalla til Ber-
gen. Garnisonstenesta i Bergen var vel ikkje
so streng; men innhyse og livemaaten var nok
ikkje av beste slaget, so det var ikkje nett herre-
dagar dei hadde medan dei var der.

Dei som først vart innkommandera fraa
Voss var 37 mann, og dei drog avstad i slutten
av august 1807. Etter nyaar 1808 ottast dei
aagrip paa Bergen av engelsmannen, og garni-
sonen i Bergen.

sonen laut styrkjast med 20 mann fraa kvart
kompani. Samstundes fekk landet daa krig med
Sverige, og dei maatte senda tropper til Aust-
landet, og etterkvart som regimentet sende folk
austpaa, maatte dei kalla inn nye folk til garni-
sonen i Bergen.
Leirdølerne vart alt i mars 1808 sende til
Austlandet, og i april s. a. vart grenaderbatal-
jonen send, og millom dei var visst noko vossar.
Dei drog sjøvegen til Stavanger og seinare i
dagmarsar um Kristianssand. I juni s. a. vart
nye tropper sende til Austlandet, i alt kring
100 mann, og millom dei hev visseleg vossarne
vore, um det ikkje beintfram er sagt i dei kjel-
dor me hev bruka. Dei drog um Leirdal og
Filefjell, den vanlege marsleidi for dei tropper
som vart sende fraa Bergen til Austlandet. Åa
fylgia vossarne paa all deira ferd i krigens desse
aari, vilde føra vidare enn det her er raad med.
Etter som me kann skynna var dei for det meste
med ved svenskegrensa i Smaalenien, og sikkert
er det, at dei var med i slaget ved Berby i
september 1808, og det er endua sagt at dei i
det slaget syntre framifraa mod og dugieik. Sla-
get var ikkje av dei store, og hadde vel soleis
ingen sers innverknad paa krigens i det store og
heile; men det var blodugt, og ein heil siger
for nordmannen, so det likevel hadde sitt aa
segja og hiepte til aa auka modet hjaa heren.
Det var berre kring 100 mann, som hadde vunnc
yver ein dubbelt so stor fiendskr.

Frametter hausten 1808 var der ingi større slag, men mange mindre, og truleg hev vossarne vore med i sume av dei, utan at me kamm nemna noko sers hende. Gjorde dei kje mykje den hausten, leid folki likevel mykje vondt. Lite mat, daarlege klæde, og dertil eit surt og uhuglegt haustver. Det vart sjukdom og naud paa mange maatar, og døden gjorde daa og sitt verk, so mange her let att augo. Svenskeheren hadde det nok ikkje stort likare, og baae partnarne vart daa i sluttan av aaret einige um ei waapenkild paa uviss tid.

Vossakompaniet fekk i sluttan av 1808 ny styrar; det var kaptein C. F. v. Munthe Brun, ein dugande kar, som i januar 1809 vart riddar av Danebrog for framifraa hertenest i krigen 1808; men um det var medan han var styrar av vossakompaniet, veit me ikkje.

I 1809 vart det ikkje mykje gjort med skegrensa. Sverike hadde daa samstundes krig med russen, og som me veit var det det aaret nordmannen bærga svensken fraa undergang, med di dei lét vera aa draga inn i Sverike me dan svensken sjølv hadde nok med aa verja seg imot aust.

I desember 1809 vart det endeleig fred med Sverike, og det meste av herstyren fekk reisa heim. Leiridølernic og musketerbataljonen av bergenhusiske regiment fekk reisa straks, medan dei andre laut venta ei tid, grenaderbataljonen soleis like til 1811. I Bergen hadde dei eta

seg til aa halda ein rektig gild fest, naar troppe ne kom. Det høvde no og so heppelag, at kongen hadde fødselsdag paa same tid, so dei hadde daa grunnar nok til aa festa; det kom soleis ikkje so lite til meins, at tropperne vart sende beinleides heim i staden for aa møta i Bergen og faa avskil der. Det varde likevel ikkje so lenge fyrr dei fekk ærend aat troppene til Bergen att, og daa nytt Bergensarane høvet til aa syna dei den æra dei fyrr hadde eta dei. Ved fredsslutningi vart og alle krigsfangar paa baae sidor bytte, so kvar fekk koma heim til sitt.

I 1810 vart bergenhusiske regiment umskipa, og vossabataljonen vart daa skild frå regimenter og umgjord til bergenhusiske skarpskyttarbataljon under norske jægerkorps. Styrar for bataljonen var daa major G. F. Chro. Fasting, som soleis vart fyrste styraren for bergenhusiske skarpskyttarbataljon. Kaptein C. F. Munthe Brun var framleis styrar for vossakompaniet, til kaptein Michael Nicolai Leegaard i 1813 vart hans ettermann. Det var kaptein Leegaard gamlekarane fraa 1814 kunde hugsa mest um og som dei ofta tala um.

Etter prins Kristian August vart krunprins i Sverike, saag det ut til berre fred og gode dagar med grannen i aust; men desverre, han fekk ikkje mange levedagarne i Sverike; han døyde alt sumaren 1810. Etter han vart daa, som me veit, marchall Bernadotte vald til svensk trunfylgia, og han hadde fråa fyrste dagen han

kom til Sverike sett seg til maal aa faa lagt Norge attaatt Sverike. Dette visste den danske kongen, og Norge laut bu seg paa krig att med Sverike samstundes med at engelsmannen gjorde oss alt det mein han kunde, so garnisonen i Bergen laut stadtigt vera sterkt.

Vaaren 1811 vart det sendt tropper til Austlandet att, millom dei leirdølerne og trulegnoko av vossarne; men det vart mest berre grensevaktt utan sene hendingar, etter som me kann skynna.

Det hadde no ikkje vore utskrivning av nye mannskap sidan 1807, og sumaren 1812 vart det daa endeleg halde sessjonsmøte umkring i bygderne. Major Chr. Lohmann^{*)} var paa den tid styrar for skarpskyttarbataljonen, og han vart daa som laut stella med sessjonarne i denne bataljonskrins. Han rakk daa ikkje lengre enn til Vossevangen, for di han laut reisa til Bergen att, og kaptein B. A. de Coucheron heldt fram med sessjonsmøti. Der var komme paabod umaa senda tropper til Austlandet att; dfor laut daa major Lohmann gjera vendereis fraa Vossevangen og greida med avmarsen for bataljonen.

Napoleon heldt paa den tid heile Europa vase, og Danmark-Norge var so stelt at dei var mest visse paa aa faa krig, kva sida dei vende seg til. No var det Sverike og Russland

dei ottast for, og tyngdi av heren viide dei daa ha Reidug med svenstegrensa.

Vossarne og leirdølerne m. a. var dei som fyrt laut av garde under yverkommando av kaptein de Coucheron. Kvart kompani hadde dessutan sin eigen styrar med. Dei kom likevel ikkje langt denne gongi, fyrr det kom bod um at dei kunde snu heimatt. Truleg hev dei styrande ferje vita at faaren ikkje var so stor som dei hadde ottast. Seinare vart det ikkje sendt tropper austpaa i 1812.

So kom 1811; med nye faara, og i mai maanad laut mest heile skarpskyttarbataljonen og 2 andre bataljonar av bergenhusingarne av garde til Austlandet, og denne gongen var det nok aalvor med dei. Marsleidi gjeikk um Leiridal og Filefjell, og seinare nedver bygderne heilt til Bærum. Her felkk dei troppeleger, og tok for det fyrtse til med øvingar, og um det i det aaret vart mykje hertenest for vossarne, er me ikkje visse um. Der var daa nokre slag, og truleg hev vossingarne vore med i sume. Etter utgangen av 1813 fekk me som me veit freden i Kiel, og alt vart daa onnorleis for Norge. Fyrr hadde nordmennene stridt for Danmark like mykje som for seg sjølv; no fekk me vaar eigen fridom aa strida for.

Vossakompaniet hadde, som me fyrr hev fortalt, kaptein Leegaard til styrar, og nærdre hardangeriske hadde kaptein G. H. Daae til kompanistyrar.

^{*)} Han kom eller major Hicedahl, som slyrde skarpskyttarbataljonen fraa sumaren 1811 til han døydde vaaren 1812.

Bergenhusiske skarpskyttarbatalion vart lagt under oberstløytnant Stabells herdeild, og vossa
rane kom med i fleire slag. Det viktigaste var
vel slaget ved Bodals bru i Rakkestad. Nord-
mannen hadde etla seg til eit hovudaagrip paa
fienden; men i siste liten vart Kristian Fredrik
tvihuga, og dei maatte vika. Stabell var daa
sett til aa verna retraxten, men fekk ikkje den
hjelp han var lodd, og laut vika etter steik
strid med den svenske yvermagt. Ved Bodals
bru kom daa endeleg nye tropper attaatt, og til-
saman heldt dei daa stand der so lenge det
gjekk, og drog seg sistpaa undan med god skikk.
Nokre dagar etter var slaget ved Onstad-
sund eller Langenes, der vossarne og var med.
Det var eit av dei siste slag i 1814 og var ein
heil siger for dei norske vaapen; men dei fekk
ikke løyve av Kristian Fredrik til aa forsyglja
fienden.

Medan denne siste slag gjekk fyre seg,
tinga dei um vaapenviold i Moss, og den 14.
august vart daa denne vedteki. So var daa
krigen slutt, og soldatarne skulde sleppa heimatt.
Marsruta for bergenhusiske skarpskyttarba-
talion vart laga soleis: 22. aug. Raaholt i Sø-
rum, 23. aug. Garsjøen, 24. aug. Lunner, 25.
aug. kvild, 26. aug. Mustad, 27. aug. Tomle-
vollen, 28. aug. Hesteskinn, 29. aug. kvild, 30.
aug. Sørstrand, 31. aug. Store Kvaale, 1. septbr.
Skogstad, 2. septbr. kvild, 3. septbr. Maristuen,
4. septbr. Lysne, 5. septbr. Frønningen, 6. septbr.

kvild, 7. septbr. Stalheim, 8. septbr. Tvinno, 9.
septbr. Årvanger, og 10. septbr. Bergen.

Det gjekk daa ikkje so snart som det var
tent etter ruta. Dei var nemleg ikkje komne
lenger enn til Leirdalsøyri den 10. septbr. Her
fekk dei so heimloyye med undantak av 16
mann av kvar kompani, som laut til Bergen og
avløysa dei fribataljonstropperne som var der i
garnisonen.

Bergensarane hadde sendt ei heil horg med
mat og drykkjevaror som var etla aat soldatarne
paa Austlandet. Desse varor var komne til
Leirdalsøyri samstundes som soldatarne kom der
paa heimveg, og so vart der altsaman skift ut
millom deim til stor hugnad etter den lange og
tryttesame hertenesta.

Soldatarne var daa endeleg heime att
for godt; men rektig trygge var dei nok ikkje
endaa, so lenge det berre var vaapenviold og
ikkje verkeleg fred. I oktober ottast dei soleis
gale, og tropper vart innkalla til Bergen, men
berre for ei kort tid.

Daa freiden endeleg var vedteken, var det
sjølvsgått aalmenn gleda, trass i at folk pan desse
kantar var litt glade i unionen.

Mange av dei som var reiste ut kom aldri
att, og mange av dei som kom att var helse-
brogne for livetidi, so krigene hadde daa kosta
landet minst ein ætted.

Han var gift med Marta Monsdatter Dale og budde paa Rjoe, der han aatte gard. Sonen Jon Rjoe bur no paa garden.

Furer Lars Sveinson Brattnaker var med i 1813, og døydde paa Austlandet ein stad det aaret.

Furer Torkjørn Erikson Gjerdaker budde sistpaa paa Kvaale i Raundalen og var gift med Geirrud Johannessdotter Skiple.

Sersjant Olav Nilsson Lid fraa Lid i Raundalen aatte sistpaa gard paa Kvaale i Raundalen.

Han var bestefar til Olav Kvaale, og hev elles mange skyldfolk paa Voss.

Korporal Johannes Eirikson Mølstereteig budde paa Norekvaal, og var gift med Kristi Knutsdotter Lemme.

Korporal Eirik Knutson Ullstad døydde ugift 21. juni 1828. Han hev skyldfolk som lever her paa Voss, m. a. skreddar Knut Larsson Ullstad.

Korporal Sjur Person Oldæ aatte sistpaa gard paa Gjerdskvaal, var gift med Ragnhild Knutsdotter Rong, og var bestefar til Sjur og Lars T. Gjerdskvaal.

Korporal Olav Steffenson Greve vart seinare sersjant, men kom sistpaa ut av tenesta og reiste burt fraa Voss, men vart ikkje seinare fastbuande. Han døydde i Leirdal.

Korporal Andres Oddmundson Prestgarden, eller som han seinare vart kalla »Andres me' Brudne«, truleg fordi han budde med brui paa ein plass høyrde Prestgarden til.

Dei vossarne som var med i krigen 1807—1814, og det me veit um dei.

Alle dei menn som vert namngjevne her, hev vore med i krigen i fyrrre aarhundradet, sume i alle krigar fraa 1807 til 1814, og sume berre i nokre av dei. Um me hev vore gode for aa samla namni aat alle vossar som var med, er me ikkje visse um; me hev daa i vissa røkt etter so godt me hev kunna, og mange er dei ikkje dei som ikkje er komne med, um det i det heile er nokon.

Me fortel daa det me veit um kvar ein skild av dei, baade um ætti og anna; dei vert meir kjende for oss paa den vis. Dei som berre stend her med snaude namnet hev me ikkje kunna faa noko upplysingar um, trass i all umak.

Kommandersersjant Jon Jonson Lid var med i alle krigar fraa 1807 til 1814. Han var fødd paa Lid 1779 og kom med i hertenesta 1801. Var fyrt vanleg soldat, men tente seg opp til høgste underoffisersgrad. Ved umskippingi av heren i 1834 slutta han.

Korporal *Andres Larsson Svetyane* var fødd paa plassen Svelgane, og budde ogso for det meste paa same plassen til han paa sine gamle dager flutte til søerne sine, som daa budde i Nordland.

Korporal *Olav Olarson Rondve* var fødd 1780 paa Rondve. Foreldri aatte heile Rondve-garden. Han kom med i krigen alt i 1807, og døyde paa Austlandet 1809. Han var daa gift, og let etter seg ei dotter, som vart gift og budde paa Orland. Enkja etter han fekk pensjon, og skyldfolk av han eig framleides gard paa Orland. Viking Orland er dotterson hans, og ei grein av ætta bur paa Fjose.

Korporal *Klaus Otteson Uppheim* var med i 1812 og slutta militærtjenesta i 1822. Han var two gonger gift og hev ei dotter som enno lever, heiter Eli Ukvitno. Han budde paa Dagestad, var husmann i Dagestadhagen.

Hornblaasur *Hallvard Sjurson l'verberg* budde mestre tidi paa ein husmannsplass paa Tøn dei kalla Krikken. Son hans er gamle Sjur Vinjo, som enno bur paa Vinjo i Tjukkebygdi.

Olav Ivarson Gjerdstad døydde ugift 1827. Han var gardmann paa Gjerdstad og hev enno skyldfolk paa garden. Brynjulf Gjerdstad var nemleg systerson hans.

Ivar Nilsson Rørlidi døydde paa Austlandet 24. juli 1814.

Hermund Larsson Eggjareide var husmann i Honveshagen, var gift 1813 med Marta Styrks-

dotter Hegg. Han hev skyldfolk paa Voss, m. a. Hermund Nilsson Væle.

Oddmund Nilsson Nesheim døydde paa eit militærskulehus paa Austlandet i 1814. Han var farbror til Nils Steffenson og Oddmund Stef-fenson Nesheim.

Nils Andreesson Fiji var med i 1814. Han kom i staden for Stykaar Olavson Sundve, som døydde paa militærskulehuset. Han vart gift 1820 med Kirsti Aslaksdatter Flatkvål, og var bestefar til Nils Fiji. Han døydde 1869. *Sjur Monsson Kvarakvaal* var gift 1813 med Kari Jonsdatter Frambære, og var bestefar til Ivar, Lars og Olav Kvarakvaal.

Per Sjurson Kvarakvaal flutte sistpaa til

Bergen. Ætti hans liver der enno, men heiter no Pedersen.

Sjur Person Gjerdaker var gardbrukar paa Fennø, og bestefar til Sjur Fennø. Halvbroren, Viking Gjerdaker, reiste til Amerika.

Knut Nilsson Ørvsthus døyde paa cit militærskulehus paa Austlandet 1814.

Mattis Larsson Fjose.

Nils Knutson Vinjo var bror til verfar aat Sjur H. Vinjo, Magne Vinjo, og døydde ugift 1877. Han var daa 91 aar gammal.

Lars Larsson Skiple var gardmann paa Skiple.

Brynjulf Torleivson Grauo flutte sistpaa til Bergen, og hev, etter det me veit, ikkje skyld-folk her i landet.

Nils Arnfinnson Gjerde var bror aat olders-
godfar aat *Torbjørn M. Gjerde*.

Svein Brynjubson Øysthus budde i Raun-
dalen, og kom sistpaa paa fatigkassa. Høv von-
leg fenge so mykje mein av krigsen, at han vart
sjukleg og kunde soleis ikkje livnaera seg.

Nils Larsson Ullestad, kanskje best kjend
av dei som minnest noko um han med namnet
»Gamle Snytten«. Han budde paa Ullestad,
var først byggslemann der og seinare husmann.
Han var far aat skomakar *Lars Nilsson Vangen*

og bestefar aat skreddar *Nils L. Gjerme*.
Styrk Styrtzon Hegg var gift 1815 med *Brita*

Andresdotter Rykkje, og var husmann paa David-
haugen i Raundalen.

Nils Nilsson Røyrlidi, bror aat *Ivar Nilsson*
Røyrlidi, som me hev nemnt fyrr. Han budde
sist paa Vossastrand, atta garden Gilbakken
og var gift 1817 med *Anna Andresdotter Traqa*.

Lars Larsson Gjerde var fraa plassen Skje-
dikane, var far aat *Oddmund Skjedikane* og *Arn-
finn Lirhus*, men hev ikkje skyldfolk som no
lever.

Olav Olavson Bo fraa Raundalen var bror
til bestefar aat *Godskalk Bo*, Dyrvedalen.

Kjel Larsson Gjukastein døydde ugift. Han
var bror til bestefar aat *Lars og Klaus Gjukastein*.

Per Ivarson Kyle — Per med *Hylen* —
budde paa husmannsplassen *Hylen* paa *Gjerme*.
Bottolv Vikingson Nedkvitno døydde paa eit
militærskukehus paa Austlandet 1814.

Lars Halldorson Leno var gardmann paa
Leno; ætti urvandra til Amerika.

Mons Andresson Rykkje var gift 1816 med
Ingegerd Mikkjelsdotter Klyye, og budde etter
det me veit paa husmannsplassen *Klyvshuset*.

Eilev Knutson Kolve.

Knut Knutson Finne døydde ugift 1865.

Han var brot til bestefar aat *Klaus K. Finne*,
Klaus J. og Nils J. Finne. Han vart teken fange
i krigen.

Nils Knutson Lirhus, bror aat *Knut K.*
Finne, vart gift 1813 med *Ragnhild Brynjulvs-*
dotter Traqa. Han vart gardmann paa *Lirhus*,
og var bestefar aat *Nils og Torstein Lithus m. fl.*

Knut Erikszon Finne var gardmann paa Ulle-
stad, og vart gift 24. april 1810 med *Gudveig*
Knutsdotter Ullestad. Han var bror til bestefar
aat *Arnfinn, Eirik og Ivar Finne*. Han var ein
helsebroten mann daa han kom heim fraa kri-
gen, og vart aldri frisk att.

Lars Olavson Høyland døydde pao Aust-
landet 1814. Han var farbror aat *Olav Styrk-*
son Høyland.

Nils Torsteinson Tverberg var gift 2 gonger,
og var husmann paa *Skierve*. Han vart utkom-
mandera i januar 1814 i staden for *Lars Høy-*
land.

Lars Mikkjelson Ygre var husmann i *Ygres-*
teigen, og døydde ugift 1827.

Baard Kolbeinson Bære budde sist paa gar-
den Engialand paa *Vossastrondi*. Der bur enno

av skyldfolki hans paa Engjaland, og sume hev
flutt her til Voss att.

Brynjulf Ivarson Lemme døydde 1840. Han
var bror til bestefar att Eirik A. Lemme.

Olav Helgeson Bakketun var ei tid husmann
paa Tymberaaten, men fluttet fraa Voss og budde
siden paa Kvannøy.

Matt Eirikson Lydvo var gardmann paa
Lydvo. Han vart gift 1826 med Anna God-
skalksdotter Eide, og var far att Godskalk Eirik-
son Lydvo. Han døydde 1869.

Svein Haakonson Reime var bestefar att
Svein Palmefossen og lvar Uppkvitno.

Torstein Hermundsson Ygre var ei tid gard-
mann paa Rokne og reiste sistpaa til Amerika.
Han var bror til bestefar att Isak K. Ygre.

Nils Olavson Bakketun budde ei tid i Hauge-
sund. Han var bror til oldersgodfar att David
Bakketun og hev skyldfolk paa Bakketun, Mœn,
Bauthus og paa Rykkje.

Andres Olavson Ringheim var fødd paa Nyre
1782, vart gift med ei enkja paa Vettle Ring-
heim, og budde der til han døydde 1835. Han
var den første som vart gravaigd paa kyrkle-
garden i Lekvemoen. Han var bestefar att
Tormod Ringheim og hans systkin, og farbror
att Anna Kronstad.

Nils Andreasson Ygre eller Brekke var ei tid
lensmannsdreng, og vart gift 1837 med Ragn-
hild Larsdotter Brekke. Han var gardmann paa
Brekke til han døydde 1865, 77 aar gammal.

Han var bestefar att Knut A. Raugstad, som no
bur paa Ringheim; resten av skyldfolki hans er
i Amerika.

Styrik Sjursen Lassehaug var husmann paa
Lassehaug.

Mikkjel Steffenson Skjerve budde paa Skjerve.
Der var i systkinflokkene 7 brør, som alle var
uvanleg sterke. Mikkjel var bror til bestefar
att Steffen Tverberg.

Knut Knutson Dolve var gardmann paa Dolve
til han døydde 1835. ...Han var bestefar att Jo-
hannes Dolve.

Andres Torgeirson Graue var gardmann paa
Graue og gift 1812 med Brita Isaksdotter Gjelle.
Han var bestefar att Andres Larsson Graue og
hans systkin.

Olav Vikingson Ygre var fraa plassen Ygres-
huset.

Knut Steffenson Grevle var gardmann paa
Grevle, og var gift two gonger. Sonen hans,
Olav, kjøpte gard paa Griotland, og paa den
garden bur no sonasonen lvar O. Griotland.

Oddmund Brynjulfson Traa døydde paa
Austlandet 16. mai 1814.

Arne Arneson Skiple var farbror att Nils og
Olav Skiple og Olav Bryn.

Andres Aslakson Flatekvaal døydde berre
32 aar gammal den 30. juni 1821. Han fekk
blodstyrting medan han var i kyrkja, midt under
preiki. Han var bror til bestefar att Olav
Aslakson Flatekvaal og hans systkin.

Godskalk Eirkison Seim vart utkommandera 1812. Han var fødd 1788, og gift 1817 med Guro Brynjulvsdotter Liland, budde paa garden Berge, og bleiv i Seimsvatnet 1820.

Nils Eirkison Seim var bror aat Godskalk E. Seim, og hev mykje skyldfolk paa Voss. Han var far til Brynjulv Glymmeshaugen og Godskalk Seim og bestefar til Nils E. Seim, som no bur paa garden. Han var gift 1813 med Gudrid Brynjulvsdotter Liland, og zatte gard paa Seim til han døydde 1850.

Han kom med alt i 1807, og var i garnisonstesta i Mandal og Kristiansand, so han vonleg hev vore med dei som drog til Kristiansand i 1808.

Halle Erlingson Væte var gardmann paa Væte, men reiste seinare til Amerika. Han vart gift 1817 med Brita Andredotter Berge.

Nils Nilsson Nesthus var gardmann paa Nesthus og gift 1803 med Marta Brynjulvsdotter Liland. Han var oldersgodfar til Nils N. Nesthus, som no bur paa garden. Han var utkommandera 1807, og var m. a. i garnisonstesta i Kristiansand.

Nils Mikkelsen Gjerald var fødd 1771 og døydde 1845. Han var gardmann paa Gjerald og far til Nils og Lars Gjerald.

Lars Mikkelsen Gjerald, bror til Nils M. Gjerald, var fødd 1784, og gift 1817 med Marta Sjursdotter Finne, fraa plassen Griotateigen; han døydde 1853. Han var plassmann paa Leir-

flaaten, som høyrdie Gjerald til, og kom sistpaas i legd paa Bordalen. Han var far til Sjur Sareshagen og morbror til Brynjulv Hefse paa Vangen.

Olav Steinsson Gjernes var ætta fraa Hallingdal og budde først paa plassen Helgavangen paa Gjernes, til han i 1807 vart gift med ei gardmannsgjenta paa Dukstad, den parten dei kalla Ljosleitet. Skyldfolket hans bur enno paa Dukstad. Han døydde paa Austlandet 1814.

Knut Larsson Bryn eller *Rokne* var fødd

1787 og var gardmann paa Rokne, var gift 1817 med Kristi Olavsdotter Sauve, Borstrondi, og døydde 1873. Hev mange skyldfolk paa Voss, var soleis bestefar til handelsmann George Rokne paa Vangen og hans systkin. Han vart utkommandera i 1813.

Brynjulv Steffenson Bryn budde paa plassen "Sveona". Han vart gift 1815 med Marta K. Ullestad, og var bror til bestefar aat ordførar Bjørgum og hans systkin.

Knut Steffenson Bryn, bror til Brynjulv S. Bryn, var fødd 1784 og gift 1811 med Ingebjørg Monsdotter Lid. Same aaret vart han og utkommandera. Han fekk gard paa Lid med kona, og var bestefar til Knut N. og Lars N. Lid og deira systkin. Dei fleste av skyldfolket hans elles bur og enno paa Lid-gardarne.

Lars Klausson Mosafjim vart utkommandera

i 1811 og døydde 1874, 91 aar gammal. Han

var far til Andres Lekve og morbror til Klaus

og Olav Mosafinn. Det vert hermt etter han, at han saag two svenskar etter einannan falla for kulorne hans.

Bjørne Tøgerørsen Røte, eller Bjørne Kvaale, var gardmann paa Kvaale i Gulfiordungen, og var gift 1819 med Brita Ivarsdotter Lydvo. Han var bestefar til Bjørne Kvaale, som no bur paa garden, og hans systkin. Han var ein av dei faae som var med i alle krigar fraa 1807 til 1814, og var ein framfiraa djerf og uthaldande kar. Han døydde 1869, 85 aar gammal.

Nils Isaksen Skjoldlid var gardmann og bestefar til Nils Skjoldlid som no bur paa garden. Ej dotter hans er gift med David Gjerme.

Mattis Person Uppheim budde paa Bergs-haugen, og vart gift 1820 med Sigvor Olavs-dotter Berge. Han døydde 1870, 87 aar gammal.

Olav Godvinson Himle var fødd 1783, ut-kommandera 1809, og døydde 1863. Han var plassmann paa Gjeraldstveiti, og var bror til bestefar aat Eirik H. og Ivar H. Himle og deira systkin.

Lars Erlingsson Skutte var siste aari han levde i legd i Øvre Tjukkebygdi. Han var og ein av dei som var med heile tidi fraa 1807 til 1814, og døydde kring 1860. Han var bror til bestefar aat Lars Dukstadhagen.

Knut Gudleikson Sæve var fødd 1785, ut-kommandera 1811, gift 1822 med Guro Knuts-dotter Hæve, og døydde 1859. Han var plass-

mann paa Vossabakken, og far til Gudleik Gjer-nes og hans systkin.

Olav Olavson Kinne var fødd 1781, utkom-mandera 1811, og gift 1815 med Ingebjørg Knuts-dotter Vivaas. Han var plassmann paa Vivias-haugen og hadde ein son som enno lever, hei-ter Olav Fenne.

Lars Larsson Haugo var gardmann paa Haugo og gift 1815 med Seselia Arnfinnsdatter Bryn. Egeskapet var barnlaust.

Gudleik Olavson Gjerald.

Lars Mikkelsen Takla var fødd 1784, ut-kommandera 1812, og gift 1817 med Maria Lars-dotter Istad. Han fekk gard med kona, og var daa gardmann paa Istad til han døydde 1827.

Torbjørn Knutson Vestreheim var fødd 1785 og utkommandera 1811. Han hev skyldfolk paa Vestreheim.

Torgils Knutson Vestreheim, bror til Torbjørn K. Vestreheim, døydde ugift. Han var bror til bestefar aat Olav Vestreheim.

Nils Olavson Træn var gardmann paa Træn og gift 1820 med Marta Klausdotter Mosafinn. *Knut Erlingsson Kvithno* døydde 1871, 89 aar gammal. Han var verfar til Styrk Kvithno; det meste av ætti elles er i Amerika.

Klaus Hallðorson Glimme var bror til beste-far aat fanejunkar Rognald Glimme. Han fall i slaget ved Onstadsund 1814.

Trond Knutson Grae var fødd 1783, utkom-mandera 1809, og gift 1827 med Brita Einks-

dotter Lydvo. Han var gardmann paa Græe, og var far til Knut Græe. Han var også med i slaget ved Onstadsund.

Styrk Knutson Græe, bror til Trond K. Græe, var fødd 1785 og vart utkommandera 1812. Han budde all sin dag paa Græe.

Nils Olavson Rokne døydder gift i ung alder. Han var ein stor språk kar, som dei den tidi han var ute i krigen kalla »bjøðlekyra« fordi han alltid var den fremste i marsen.

Olav Olavson Rokne, bror til Nils O. Rokne, var fødd 1787 og utkommandera 1813. Han var noko nervøs av seg, og leid soleis ikkje so lite naar han var med i slag.

Eirik Styrvøyen Seim var gardmann paa Seim i Vikine. Han var gift 1809 med Ingegerd Klausdotter Mosafinn, og hev skyldfolk som enno bur paa garden.

Andreas Jørgenson Kvino var gift 1813 med Rannveig Bjørnesdotter Gjelland, og var bestefar paa morsida til handelsmann George Rokne paa Vangen.

Sjur Olavson Skjeldal var fødd 1783, utkommandera 1811, gift 1817 med Rannveig Olavsdotter Træn, og døyde 1873. Han var far til Olav Skjeldal, smed paa Åvanger.

Ivar Bjørneson Roe var fødd 1785, utkommandera 1811 og gift 1813 med Rannveig Ivarsdotter Tillung. Han fekk gard med kona, og budde daa paa Tillung til han døyde 1858.

Han var far til Brita Tillung, kona att Kolbein Tillung, og bestefar til Ivar V. Dymbe.

Torgeir Styrtson Gjernes var fødd 1789 og utkommandera 1813. Han var bestefar til Torgils Hæve.

Per Erlingson Væle var gardmann paa Væle.

Han var fødd 1783, utkommandera 1811, og døydder kring 1830; var gift med Ingebjørg Nilsdotter Gjernes, og hadde berre ein son, som døydder ung. Han var farbror til Erling Rykkje.

Styrk Aslakson Gjernes var fødd kring 1783, gift med Geirtrud Honve. Han budde fyrst paa farsgården Gjernes, men fluttet seinare til Rokne og var gardmann der til han døyde 1841. Han var far til Olav S. Rokne.

Lars Andreeson Rong var fødd 1788, utkommandera 1813 og døydder paa Rong 1867. Han var far til Vaktmeister Qvitne i Stavanger.

Andreas Monsen Liasheim var gift, og var paa sine gamle dagar i legd paa Dalarne.

Tormod Oddson Hidle var sistpaa gardmann paa Grove i Raundalen. Ei dotter hans, Anna Grove, lever enno, og Tormod Grove, som no bur paa garden, er dotterson hans.

Ivar Knutson Kvæale var gardmann paa Kvæale i Gulfsjordungen. Han var gift 1827 med Guro Svinsdotter Lydvo, og var far til Brita Kvæale, vermor att Klaus J. Finne, som no bur paa garden. Ivar Kvæale høyrde til fribataljonen.

Knut Johannesson Raugstad var gardmann paa Raugstad. Han vart utkommandera 3 gon-

ger, første gongen i 1808 nett fyrr han skulde halda brudlaup. I 1810 fekk han koma heimatt, og vart daa gift med Anna Jonsdotter Dagestad. Han var bestefar til Knut K. og Anders K. Raugstad og deira systkin, og døydder 1839.

Nils Bjørneson Gjelland var gardmann paa Gjelland, gift 1810 med Ingegerd Knutsdotter Finne, og var bestefar til Nils og Klaus Gjelland og deira systkin. Han døydder 1870. Viking Torgeirson Grae var fødd 1787 paa Grae, gift med Marta Oddsdotter Sondve, og var det meste av si tid plassmann paa Flatekvaal. Han døydder 1871, og var bestefar til Odd Eirikson Rjoe paa Vangen.

Knut Steffenson Gjerdstad døydder paa Austlandet 1811. Han var farbror til handelsmann Styrk Ullstad paa Vangen. Noko av skyldfølket hans bur enno paa Gjerdstad.

Baard Johannesson Reyrlidi — Baard Teigo — var gift 1816 med Ragnhild Larsdotter Hellevæ, og døydder 1870. Han høyrdet med til fribatalionarne.

Olav Jørgenson Ringheim var gift 1817 med Geitrud Olavsdotter Uppkvitno og døydder 1864, 83 aar gammal. Han var bestefar til Styrk K. Lirhus. Høyrdet til grenaderarne.

Johannes Halldorson Bø var eigentleg modøl, men fluttet til Voss i 1840, fekk seg gard paa Bø paa Dyrvedalen, og budde der til han døydder i 1879. Han var den som livde lengst

av gamlekarane fraa 1814 her paa Voss. Han var bror til bestemoor aat Jon Halldorson Bø. Eirik Monsen Vangen, mest kalla »Sluttar-Eirik«, med di han var sluttar i fengslet paa Vangen fyrr krinsfengslet vart bygt, var fødd paa Gavle paa Vossastrand, og var far til Nils E. Ringheim.

Nils Arnhjørnson Haugo vart riddar av Daneborg, »fekk æreteikn« for rask og modig daad i krigene. Det hende han sermerkte seg i, skal me fortelja um seinare. Han vart 2 gonger gift, første gong 1818 med Anguna Knutsdotter Dukstad, og andre gongi 1832 med Synneva Knutsdotter Vinsand. To av døtterne hans, Anna Takla og Anguna Sause, lever enno.

Torgeir Astakson Eimstad var gardmann paa Eimstad. Han var fødd 1780, gift 1811 med Ragnhild Arnfimndotter Rogne, og utkommandera same aaret.

Olav Brynjubson Liland var gardmann paa Liland. Han var fødd 1778, utkommandera 1807, og døydder 1849. Han var bestefar til Godskalk Liland, som no bur paa garden, og hans systkin.

Steffen Brynjubson Giljarhus vart teken fange i krigene og kom aldri heimatt.

Halbard Brynjubson Giljarhus var bror til Steffen Giljarhus og til bestefar aat Nils B. Gjerdstad. Dei var baae brøderne namngjetne for aa vera framifraa spræke karar. Hallvard var paa sine gamle dagar i legd i Borstrondi.

Lars Knutson Rong var fødd 10 januar 1782 og vart utkommandera alt i 1807. Han var ein stor og velvaksen kar, som dei hadde vanskjeleg for å få høvelege sko og klæde til da han kom i krigen. Han skamfras daa og paa føterne, so han ikkje kunde gjera hertenesta meir. Seinare vart han sjukepassar, og døydde ein stad paa Austlandet av nervefebber.

Forutan dei opplysningsar me hev kunna samla um gamlekarne og deira skyldfolk, hev me og funne fram det me hev kunna av dei segner som enno er i bygdi baade um dei og fraa dei. Det mest av dette tek me daa med her; det vil hjelpa mykje til å skyna betre kva dei verkeleg hev lote røynt i krigsaari. Mange av desse segner namngjев kvar hendingarne hev gienge for seg; men dei flestalje segjer ikkje noko um det, og i dei høye lyt og me her berre halda oss til det som er fortalt at det t. d. hende med ei bru eller ei elv o. s. b., daa det er umogelegt aa finna nokor rettleidning til ei nærmare utgreidning um staden for desse hendingar.

Nils A. Haugo var ein gong i eit slag komen burt frå dei andre, og vart daa strakst etter forsygd av ein svensk ridar, som naadde han att og dreiv hesten yver han tri gonger; men siste gongen fekk Nils høve til å stikka bajonetten i bröstet paa hesten. Hesten sturna, og Nils fekk koma seg undan eit stykke, men vart

so hangande fast i eit risgjerde han skulde yver, og svensken var daa etter han og hogg til han tri gonger, og spurde um han vilde gjeva seg yver. Nils svara daa, at hadde han teke helsa hans, kunde han også takå livet. Svensken reiste daa fra han, og Nils kom seg vidare og leita etter kameratarne; kom han so til ei elv, men paa andre sida aat elvi var fienden. Han sprang daa paa elvi og let seg rekå med straumen; paa den maaten kom han framum fienden og fann daa tilsist kameratarine. Seinare gjekk nokre kameratar med han der til som svensken hadde rent paa han, og der laag daa hesten daud med byrsa ved sida og bajonetten i seg. For den daad var det Nils Haugo vart riddar av Danebrog.

Han kom daa paa sjukehuset og vart liggjande der i tjuge vikor, og talmast so burt medan han lagd der, at ein av kameratarane som hadde vitja han, mest ikkje kjende han att.

Militær läkjarane dei hadde den tid var nok ikkje rare, mange av dei. Soleis hende det at yverlækjaren ein gong vart vis med at ein underlakjar hadde ein pakke som saag ut til litt av kvart. Daa so yverlækjaren fekk vita at mang hadde fenge av innhaldet av pakken, og at verknaden hadde synt seg som han ottast, fekk underlækjaren straks avskil. Mannen hadde av soldatarne fenge namnet »storedreparen». Sjukehusi var vel ikkje heller av beste slaget, so

noko vidare hugnad var det vel ikkje for dei som laut leggia seg inn dør.

Bjørne Kvaale vart ein gong han hadde post paa ein haug vis med at ein svenske siktta paa han. Han kasta seg daa snøgt ned og høyrd med det same at det small og kula kvein tett yver han.

Ein gong fekk sidekameraten hans ei kula so han stupte. Bjørne trudde daa at mannen var ferdig; men han reiste seg oppatt med det same like god. Kula hadde nemlig treft feltflaska hans og kom ikkje lenger. Det var nok mange gonger det hende at feltflaska var skjold aat soldaten.

Ein gong hadde Bjørne mist brødposen sin straks etter at han hadde fenge mat i han til 5 dagar. Det var i eit slag, so fienden ikke var lang undan, og det var soleis vaagsamt aa gjøva seg ut paa letting; men aa vera utan mat i 5 dagar var heller ikkje morosamt, so det fekk vaaga seg um kularne kom han for nær. Han sprang daa attende, og var so heppen at han fann brødposen; men daa var svenskarne tett innpaa han. Paa tilbakarvegen sprang han langsmed ei elv, og han høyrde daa kor kulanme hagia i elvi; men han slapp likevel undan og kom seg heilskinna att til kameratane. Dei kom seg daa yver elvi og reiv ned bru med same, so vegein vart stengd for svensken.

Ein gong dei nett hadde lagt seg ei god maatid kjøtmat, gjeikk trumba, og dei laut slaa

maten i kjelarne att og røma so fort dei kunde.

Lars Skutle var ein gong saman med ein kamerat ute paa vakttenesta. Lars fekk daa eit snarærend til leds, og med det same saag kameraten nokre svenskar koma, og ropa daa til Lars at han laut skunda seg. »Kor mange er dei?« sa Lars. »Tri«, svara kameraten. »Aa, dei skal me nok klara,« sa Lars, og det vart nok til det at dei tri svenskarne laut lata att augo.

Lars Skutle vart teken fange. Han hadde sjønge seg fast med ein skilgard, og nokre fiendar var daa tett innpaa han, og gav han eit hogg yver handi, so han vart hjelplaus. Han vart daa førd langt inn i Sverige og sett inn paa ei festning saman med mange andre. Dei hadde det svært vondt daa, so han seinare jamt kom paa grataen naar han fortalde um det. Dei var um hausten 30 fangar, og av dei levde berre 15 daa vaaren kom.

Han var fange two aar, og kom ikkje heimatt fyrr utreden var ende. Truleg hev det vore i 1810, for Lars kom ogso seinare med i kriegen att.

Knut K. Finne vart teken fange ved Onstad-

sund. Der var kome uskikk paa tropperne,

leidtarane var burte, og kvar fekk syta seg sjølv

so godt han kunde. Knut var daa vorten aaleine

i ein skog, og saag daa eit stykke burte tri sol-

darar som han trudde var av kameratarne, og

gjekk til møtes med dei. Han saag likevel snart

at det var svenskar, og prøvde røma, men det var for sein. Dei siktta alt paa han og ropa etter han: »Spar deg, bagge!» og daa han ikkje saag seg nokon uteveg, kasta han byrsa og lagde seg ned i lyngen. Daa dei kom burt til han, spurde han um dei no vilde drepa han; men til det svara dei at no var han deira ven. Han vart daa saman med mange andre førd til Fredrikstad. Ikke lenger etter kom kapteinens hans, Leegaard, og ein vossastryding, heitte Eilev Slæn. Dei vart stengde inne i eit stort hus og fekk dei første two dagarne korkje mat eller drykk. Dei sameinte seg daa um aa røma, og den som var fyremannen for det verket var ein stor spræk kar heitte Hannestad, bror til ein Hannestad som var prest her paa Voss og døydde 1815. Dei kom seg ut, men daa vakti vart vis med det, vart offiserane henta, og etter fangarne hadde fortalt at dei hadde brote seg ut for di dei heldt paa svelta i hel, gjekk dei innatt, og dei fekk det daa noko betre. Hannestad var den som var maalmannen deira for offiserane. Knut Finne kunde aldri lika svenskarne meir, og lenge etter at han var heimattkommen ville han naudig laana hus til ein langframande, um han fekk vita det var svenske. Lite lika han og sambandet med Sverike.

Han var sjukleg etter han kom heimatt. Det var helst føsterne som var laake, det same som plaaga det fleste av dei som hadde vore ute i krigen.

Lars Gjerald vart og teken fange. Det var i eit slag nokre vart trengde burt frå hovuddeildi og tok paa røma. Dei kom til ei elv og yver paa andre sida av elvi; men der møtte dei også svenskar, og dei laut daa gjøva seg yver. Dei vart stengde inne i eit stort kaldt hus med berre auren til golv, og likte seg som venstreleg var ikkje mykje. Dei var daa gode for aa koma seg ut, trass i at dei berre hadde finngarme aa hjelpla seg med. Daa dei var utkomne, vart vakti vis med dei, og det bar paa forflygning. Dei sprang so godt dei orka, og kom til slutt paa kvar sin kant, so Lais vart aaleine, og han høyrdde aldri seinare meir til kamertarne. Ein av dei som var med den gongen var ein vossastryding heitte Gudleik Hommedal. Det vart gjort mykje for aa røkja etter kvar der vart av han; men dei fekk aldri greida paa det.

Anders O. Ringheim vart teken fange og ført langt inn i Sverike. Der var han fyrst saman med mange andre i eit stor fangehus, men vart seinare send ut paa bygdene i arbeid hjaa benderne. Reinsemdu var nok ikkje den beste paa gardarne. Krigsfangarne vart sette til aa berja korn, og for aa halda den rette »disciplini i rekkjorne», laut dei stund imillom ha skjortetyet av seg og brukta tusti paa det ein grand. Andres Ringheim var helsebroten etter han kom heimatt.

Det var nok mange av vossarne som laut

prøva fanglivet i Sverike. Steffen Giljarhus vart ein gong forfylgd av fienden og saag tilsist ingen annan utveg enn aa springa paa ei elv. Han sunde tri gonger yver elvi, men fienden gav seg ikkje. Dei skaut paa han so han fekk skade baade paa eine foren og eine handi, og han laut daa gjeva seg yver. Han vart førd inn i Sverike og holden i eit stort fangehus saman med mange andre. Daa han hadde vore der ei tid, kom også Lars M. Gjerald til same staden og vart motteken med eit velkommen fraa Giljarhusen, som daa berre hadde ein arm. Han var likevel ikkje verre enn at han gjorde eit rundkast med same han saag Lars Gjerald koma. Lars Gjerald kom heimatt daa me fekk fred, men var sjuik i føterne heile tidi seinare.

Dei vossar som fall i krigen hev det vore vanskelegare aa faa opplysningsar um. Um Klaus Glymme er det likevel fortalt, at han fall i slaget ved Onstadsund. Dei laut røma og skulde kliva yver eit gjerde. Halldor Tverberg, som var med han, hoppa yver, men Klaus laut kliva, og med same fekk han ei kula, so han fall ned og var straks død.

Daa kaptein Leegaard saag Klaus fall, ropte han: »Der fall Gjerald!« Men Nils Gjerald, som ikkje var langt undan, svara daa at han nok stod han endaa.

Gravleggjungi var det nok ikkje mykje fyreseggjerd med. Klaus Glymme fekk ei frisk grastorva yver andlitet, og det var heile likbunaden.

Det er fleire av gamlekaranne som hev fortalt um hendingar fråa slaget ved Onstadsund, og daa hev det alltid høyrst ut for at nordmannen laut røma. Slaget var likevel ein heil siger for nordmannen, so anten hev gamlekaranne ikkje kunna minnast rett um staden for slag, eller og var det so, at nordmannen laut røma etter paabod fråa Kristian Fredrik. Det veit me ikkje noko um; det einaste me veit i so maate er at dei ikkje fekk forfylgia fienden etter at han var slagen, og det hende nok fleire gonger. Soleis hende det også ein gong at bærgenhusingarne heilt upp neitta aa lyda, daa dei ikkje fekk gaa paa i eit slag.

Ivar Tillung fortalte at han saag, eller rettare høyrde fyrefar fyrr han drog i krigen. Det var ei jolafta seint paa kveld at han skilleg totte han høyrde trumba, um lag som nær dei slær til reveljen. Han trudde først det var ein tambur paa grannegården som mroa seg, men fekk seinare vita at det likevel ikkje var det, og han mente daa det var varsel um det som skulde koma.

Medan han var i krigen, hende det ein gong at han kom burt fråa kameratarne. Dei var forfylgte av fienden, og Ivar kom seg inn i ein rugaaker, so fienden ikkje gaadde han; men daa dei var farne framum, skaut han etter dei og høyrde med same einkvar skrika. Um det var nokon han hadde treft, fekk han ikkje vita, daa han laut sjaa koma seg undan so snart han kunde.

Nils Ullestад meinte svenskarne var ikkje rare skjotarar. Det hende soleis ein gong han vart forsyldg av fienden og dei skaut so han skilleg saag kulorne kor dei rispa i bakken, men dei trefte ikkje, og han kom seg daa sisppaa inn i ein skog og var bærga. Han let paa det, han ville heller vorte skooten av svenskarne fyrr han vilde late seg taka fange av deiim.

Nils Olson Træn var ein gong i eit slag ko-men burt fråa kameratarne. Meden han gjekk gjennom ein skog, møtte han ein svenske som ogso var konen burt fråa sin tropp. Dei kvakk noho med same dei vart vis med kvarandre, men lest elles ikkje gaa noko. Dei kom i snakk og vart einig um at dei ikkje skulle gjera kvarandre noko vondt; men svensken var nok ikkje aa lita paa, for Nils var ikkje komen langt daa han høyrde ei kula kvina framum øyro. Han saag seg daa attende og vart vis med at sven-sken heldt paa lada byrsa att, so det galldt um aa vera snar, um han skulle bærga seg. Han hadde byrsa ferdig, sprang etter svensken til han mest naadde han med byrsepiпа. Han var voren arg, og med same han let skotet brenna laust, ropte han: »Hinnmannen skal læra deg!« Paa sine gamle dagar klaga Nils likevel ofte yver at han hadde gjort dette.

Torstein H. Ygre var ein gong so uehepen han miste ein feltkjiel i ei elv, og det vart daa kravt at han skulle betala kjelen; men Torstein meinte han var ikkje pliktug til det. I minsto

laut dei daa vera fleire um det, syntest han, og der vart ein heil strid um dette.

Ikkje lenge etter kom vossarne med i slaget ved Rakkestad, og der fekk Torstein ei kula so han stupte. Lars Skutle stod tett med og ropte daa, at no er den kjelen beralt. Torstein reis likevel uppaat; kula hadde treft feltflaska, som vart knasa, men livet var bærga. Han gjøymde seinare baade kula og den sundslegne flaska, og det er sagt at han ogso hadde det med daa han reiste til Amerika.

Svein B. Øvsthus og nokre kameratar hadde ein gong krope inn under ein heller for å finna trygd. Best det var høyrde dei svenskar uppe paa helleren segja: »Her er visst baggar under sjellet.« Svein retta daa byrsepiпа upp og skaut paa ei von uppyver helleren, og straks etter fall der ein svenske ned. Han var daa død. Dei andre svenskarne vart daa ferdige fråa helleren i snaraste laget.

Johannes Bø var ein gong med dei skulde forsvara ei bru. Svenskarne gjekk hardt paa fleire gonger, og sistpaa laut daa nordmennene ogso vika, men først skar dei av brui, og mange svenskar drukna. Bønderne som budde der vart ille ved, daa bru var øydelagd. Um hestar gjekk i engi deira, sa dei ikkje so mykje, men bru vildde dei naudleg ha mist.

Som me fyrr hev førtalt hadde soldatarne meir krigarmod enn dei fekk bruk for, etter di leidaranane alltid fann det var klokast å vika,

og etter kva sume forfattarar fortel, so vilde vossarne gjerne vera i fyreenden, naar striden var heistast. M. a. hev Ludv. Dzæ halde dette fram i boki si um Meltzow-atti.

Etter all denne retrætkommando hev soldatarne sistpaa vorte mistrugne, kann me skynna. Nils Haugo fortel soleis at dei ein gong skulde forsvara ei bru, og svensken skulde aldri ha vunne yver dei den gongen, um der ikkje hadde vore svik med i spelet. Dei hadde fenge for store kuler, og daa kapteinenv vant vis med det, gret han. Me hev tidlegare fortalt at det kunde vera so ymse med militærdomskarane i krigen. Offiserarne kunde der vel og vera baae slagi av. Likevel er der ikkje namngjeven nokon dei var sers misnøgde med; men dei hev nok ofte vore noko hardhendte, naar dei skulde halda mannstukt. Nils Gjelland hev soleis fortalt at dei ein gong hadde ein sinna løytnant som kvar morgon gav den juling som sist vann seg ut. Soldatarne vart daa einige um aa gaa paa døri straks dei hørde løytnanten taka i henne um morgonen og paa den maaten slaa han ned og springa yver han. Dei so gjorde, og seinare var dei fri prylestraffi aat løytnanten.

Knut Finne var ein gong med der kom usikk paa kompaniet. Det kloyyde seg i two greiner og Knut hørde til aa koma midt imillom flokkarne, daa han var uviss um kva kant han skulde gaa til. Kapteinenv vart daa so sinna, at han lyfte sabelen sin og vilde slaa til han. Knut gauv seg undan, so sabelen gjekk so hardt i marki at han brotna. Daa sidekameraten, Lars Fjeli fraa Vossastrand, saag dette, lo han so høgt at kapteinenv gaadde det, og med det var Knut berga, for no var det sidekameraten som kom til aa faa svida for det heile.

Medan dei laag i garnisonen i Bergen, hende det og ein gong so Knut Finne saag det, at ein kaptein slo til ein soldat; men daa soldaten truga med aa klaga til kommandanten, laut kapteinenv beda um godt ver, so ressing paaden vis sagta ikkje hev vore etter regimentet.

Etter alt det ne kann skynna, hev likevel ungjenget million offiserar og soldatar vore tolelegt. Soleis hev visselleg kaptein Leegaard livt paa god fot med vossarne.

Verste naudi for soldaten var nok livemaa ten og klædi. Knut Sæve hev soleis fortalt at svulten var deira verste fiende. Dei brukta aa blanda havremjøl og vatn saman til ein passeleg tjukk deig, og so laga dei kakor som dei steikte paa gjøderne, glodhorpa dei kalra.

Soldatarne skulde faa 15 merker mjøl til manns kvar åre dag, og so ein peil brennevin og litt tobakk, eller også brød i staden for mjøl. Det suvl dei fekk var helst sild og turfisk.

Med innhyset var det ikkje stort likare; det var nok ofte trønt og uhuglegt. Likevel hende det ofte at kaptein Leegaard budde saman med vossarne og aat med dei av glodhorpone.

Ein gong like fyrr jolet var dei innhyste hiaa ein mann heitte Kristen Enger. Det var snide og hyggielege folk, so soldatarne gledde seg til ei god jolet; men joletta laut dei ut att, so joli vart nok ikkje so hugnadsam.

Hallvor Tverberg hev fortalt at det var ci jolet var innhyste hiaa ein huslyd som ikkje aatte annan mat i huset enn poletor, og det vart daa heile jolekosten. Um sumaren aat dei seg ofte mette i rugaakarne, so dei sakta ikkje hev vore krafulative.

Um klæddi hev Bjørn Kvaale n. a. fortalt,

at dei laut skjera av frakkane attantil for aa

faa bøter til broki, og offiserarne hev nok ikkje heller vore vel stelte med parådeuniformer. Kaptein Leegard sa soleis skjemtande ein moron han stod opp saman med soldatarne, at no kom bakenden til aa vera berr paa han.

Det var soleis ikkje aa undrast paa at det vart sjukdom av, og at dei fleste av dei som kom heimatt fekk ha minne i kroppen etter krigen so lenge dei livde.
Som me fyrr hev fortalt var dei ikkje mykje glade i den semja me fekk med Sverike, og folk elles her paa Voss var visst og aalmennt misnøgde. Som eit døme paa kor folk her tenkte i dei dagar er det fortalt, at daa Eirik Brekko kom ut av kyrkja etter peika fyrste sunndagen etter unionen var godkjend, so sa han: »Ja no å da ikkje mykje hugnad i aa koma i kyrkjo um sundagane heldo, ette dei ha tekje til aa be fy svenskekungen.«

* * *

Det vesle me her hev fortalt vonar me daa skal kUNna hjELpa til aa friska upp minnet um gamlekarrarne frå 1807—1814, og aa syna at forfedrene hev ofra so mykje for fedraland og fridom, at me maat setja kravi høgt til oss sjølv, når me vil vera deira reite sører.

Lars Hellemyr.

Rettning.

Me hev fortalt um Nils Ullestad at han var far til skomakar Lars Vangen. Dette er nok ikkje rett. Han var verfar hans. Andres Svelgane, som reiste til sønerne i Nordland paa sine gamle dagar, hadde nok skyld-folk att paa Voss ogc; han var soleis bestefar til Lars Oddmundson Haugo.

Ved avdukingi av veteranbautaen

17 mai 1905.

Tone: Der ligger et land.

Det strøymer inn paa oss eit minne i dag,
det lyser imot oss fraa veiflante flag; —
me minnest ein dag for snart hundrad aar,
daa landet vart løyst utor trælekaar.

Og lenger attende me minnest endaa,
me minnest at av me var sovna i kraa.
Me minnest ein vetter so lang og laak,
daa Norig laag strøypt under framandt øk.
Men daa dei med svikferd sku lekkja oss fast,
og surra vaar fridom med reip og med bast,
me hugsar at »bamsem« kraup fram or hi,
og sleit alle bandi og kom seg fri.

Daa federne stridde med mannelegt mod,
dei vaaga sitt liv og dei ofra sitt blod;
og heime sat kvene og born og svalt.
For Norig dei glad vilde lida alt.

Men dein som me serleg no her millom oss
maa minnast, er deim som var med ifraa Voss.
— Det var, som me hugsar, han langgodfar,
og det hev me høyrt han var »språko kar*. —

Dei hugheit var med, og i striden gjekk fram,
og fridde oss ut ifraa traedium og skam;
og difor me takkar dein kvar og ein
og ærar dein med denne bautastein.

Til dyrverdig minne for mann og for myy
um dein som for heimland var reide aa døy,
han standa her skal denne trauste gut
og herpilar senda aat bygdi ut.

Og skulde det henda — det Gud han forbjo
at Norig til vern skulde trenga vaart blod,
so vona me vil, me som langgodfar
kann vaaga vaart liv for vaar fedragard.

Men helst vil me Norig faa tena i fred,
i signadsrikt arheid vaar kraft legja ned,
so landet kann bløma i by og bygd,
og femna oss alle med heimetrygd.

Lorenz Nybør.